

Література:

1. Дудик Р. В. Особливості впливу класичної музики на формування особистості дітей. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки: теорія і практика*. Запоріжжя, 2020. С.187-192.
2. Лобода О. Є. Категорії "творчість" і "музичні здібності": психологічний та педагогічний підходи. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 26. К., 2019. С. 49–54. Джерело доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/26542>.
3. Малашевська І. В., Лазука М. М. Вплив музики на формування особистості молодого покоління. *Збірник наукових праць: педагогічні науки*. Херсон: видавничий дім "Гельветика", 2020. Вип. 93. С. 44-49.
4. Матящук О. М., Шумська В. С. Психологічні аспекти впливу музичного мистецтва на формування національної свідомості особистості. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Т. 1. 2019. № 63. С. 55-58.
5. Світайло С. В. Методика роботи з дитячим хоровим колективом: навч.-метод. посібник для студ. вищих навч. закладів III–IV рівня акредитації. К.: Унів. коледж Київського ун-ту ім. Бориса Грінченка, 2016. 140 с. Джерело доступу: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/14757>.

*Швидків Галина Романівна
(м. Рівне, Україна)*

DOI: <https://doi.org/10.37835/AMS-2024-17-18-04-3.03>

УДК 784

Роль естетичних якостей української народної пісні у формуванні духовної особистості співака

Основою вокальної школи в Україні є народна пісня, яка завжди була підпорядкована формуванню людини – трудівника, патріота, гуманіста, розвитку духовної особистості. Сучасна вокальна освіта поєднує в собі різні аспекти комунікації, в тому числі й з духовно-мистецьким простором. Вона допомагає розуміти та сприймати мистецтво, а також розвивати духовну сферу особистості. У рамках предмету "Постановка голосу" студенти ознайомлюються з дотичними видами мистецтва такими як література, театр, живопис, історія музики тощо. Це дозволяє їм розкривати власні творчі здібності, розвивати креативність та виражати свої почуття через мистецтво співу. Крім того, вокальне навчання надає знання про народну пісню, історію та цінності, які пов'язані з духовним життям особистості. Студенти вчаться

аналізувати та інтерпретувати українські народні пісні, розуміти їх значення та вплив на суспільство. Це сприяє розвитку естетичного смаку та формуванню культурної свідомості.

Процес вокального навчання також надає студентам класу постановки голосу навички комунікації з духовно-мистецьким простором, який допомагає розкрити та розвинути творчий потенціал студента, розуміння його духовних потреб та цінностей.

Українська народна пісня має велику культурну, історичну та емоційну цінність для українського народу. Вона втілює багатовікову традицію та спадщину, передаючи цінні звичаї, історію та почуття українського народу. Українські народні пісні відрізняються своєрідністю мелодій, ритмів, образотворчого мовлення і звукових характеристик. Вони відображають різні аспекти життя українського народу, такі як кохання, природа, праця, війна, побут і релігія. Ці пісні передають почуття, емоції та духовність наших людей. Українські народні пісні є важливим джерелом інформації про життя та традиції українського народу в минулому. Вони передають колективну пам'ять, зберігаючи історичні факти, легенди та історії. Через народні пісні українського народу можна краще розуміти його культуру, уявлення про красу, цінності та спосіб життя. Крім того, українські народні пісні є джерелом натхнення для сучасних музикантів та композиторів, які використовують елементи українського фольклору у своїй творчості. Вони допомагають зберегти українську культуру та музичну спадщину, збагачуючи її новими інтерпретаціями та аранжуваннями.

Витоки українського вокального мистецтва беруть свій початок в музично-поетичному, драматичному мистецтві українського народу, джерела національної вокальної школи – в народному та церковному співі.

Окремі аспекти естетичних якостей української пісні відзначив І. Франко. З нею пов'язана уся система мислення, світовідчуття, естетичні поняття філософа-музиканта: "Правда, наша пісня майже зовсім селянська і проста, написана простонародною мовою, але я сміливо заявляю, що при своїй простонародності і простоті вона щира, чиста і безпосередня" Ця цитата належить українському поету Івану Франку. Вона походить з його відомої праці "Загальне спілкування", опублікованої в 1886 році. [9,с.36]. Любов до свого народу підказала йому, що саме у фольклорі слід шукати джерело натхнення і зразки для творчості. Про це свідчать його пісні, які близькі до народної основи. Саме йому належить пропагування принципу народності у розв'язанні змісту освіти: освіта має бути народною, якнайкраще служити духовним потребам народу.

В XIX-XX ст. в Україні склалися умови для пробудження національної самосвідомості. У творчості видатних діячів культури Т. Шевченка, П. Куліша, М. Драгоманова, І. Франка, Лесі Українки, А. Чубинського, М. Грушевського, М. Лисенка, В. Винниченка, Ф. Колесси, К. Квітки та ін. простежується погляд на народну творчість як основу національної культури.

М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький ("Руська трійця") утверджувати етнічну самосвідомість через вивчення народу, його історії, мови та мелосу, вказувати на велике естетичне та виховне значення традиційної народної культури. Вони заклали основу етнології та фольклористики, організували етнографічно-фольклористичні спільні праці, вперто описували побут різних жанрів фольклору, звичаї молодіжного братства та виконання молоддю різних зразків народної творчості: "Молодь обох статей співає разом здебільшого короткі пісеньки-співанки, які створюються звичайно при колових танцях і на вечорницях" [1, с. 123]. Я. Головацький констатував, що, переходячи від покоління до покоління, народні твори збагачуються новими елементами, що народна пісня – "це плід і результат життєвої сили і творчості багатьох століть і поколінь" [2, с. 745]. Народні пісні приваблювали цих діячів культури як пам'ятки глибокої старовини, як важливий компонент духовної етнічної спадкоємності, джерело неперехідних морально-етичних і естетичних цінностей.

Глибоко відчував специфіку фольклорного матеріалу як джерела історичних поглядів народу М. Драгоманов [4, с. 46-59]. Він розглядає українську пісню як один з найважливіших духовних чинників національної культури.

Подальшого розвитку філософсько-естетична думка набуває у працях М. Грушевського, який вважав, що самобутність культури – характерна ознака самого існування народу. Концептуальна засада про те, що народна музика та писемна література – це дві стадії і дві форми однієї системи художньої словесності стає підставою для того, щоб починати історію української культури з її праоснови – фольклору. Вчений наголошував, що "...праця фольклористів, кажу, повинна піти тут вруч з працею музиків" [3, с. 18]. Він сам дотримувався цієї настанови, часто посиляючись на музикознавчі дослідження видатного знавця народної пісні, композитора Ф. Колесси.

Мріючи дати народові освіту та звертаючи особливу увагу на шкільний період у вихованні особистості, М. Лисенко закладає основи естетичного виховання молоді. В основу своїх посібників для школи [7] композитор поклав високохудожні зразки української пісні, де поряд з мелодіями та поетичним текстом зафіксовано народну сценографію. М. Лисенко залишив після себе велику вокальну спадщину, до якої належать обробки українських народних

пісень (7 випусків, біля 300 пісень), 12 десятків народних пісень для хору, пісні для хору з фортепіано і без супроводу, музика до "Кобзаря" Т. Шевченка (7 серій, біля 100 творів), вокальні твори на слова Т. Шевченка та різних авторів, твори для музичного театру.

Палкий шанувальник і натхненний поет рідної пісні М. Леонтович послідовно дотримувався визначальної її ролі в справі духовного виховання молоді, як найправдивішого за своєю естетичною сутністю життєвого явища. Він вважав, що виконуючи народні пісні, учні виховують естетичне почуття, художній смак, зміцнюють музичну слухову пам'ять.

Закладаючи методичні основи музичного виховання в Україні, К. Стеценко наголошував, що співи мають велике виховне значення в справі розвитку духовної природи дитини. Вони розвивають музичні здібності дітей, прищеплюють їм естетичний смак і почуття прекрасного, розвивають по програмі з українських пісень, є одним з могутніх факторів у справі національного виховання наших дітей і розвитку почуття любові до рідного краю.

На сучасному етапі формування співака-початківця українська народна пісня має велике значення для розвитку голосу. Через різноманітні музичні засоби виразності, такі як інтонація, мелізми, ритми та декламація, співак має можливість вдосконалювати свою техніку та виразність виконання. Українські народні пісні вимагають від співака контролю над диханням, голосовим апаратом та вмінням передати емоції через передачу змісту. Крім цього, спів українських народних пісень допомагає співакові розвивати музичне відчуття, навчитися працювати з різними жанрами та стилями музики. Виконання українських народних пісень дозволяє співаку розширити свій репертуар та поглибити розуміння музичних традицій свого народу. Українські народні пісні також мають велике емоційне значення. Вони втілюють в собі народні спогади, історію та культурну спадщину. Виконання цих пісень допомагає співакові відчути зв'язок зі своїми коріннями та передати цю емоцію слухачам. Українські народні пісні є не лише важливим джерелом вдосконалення техніки та розвитку голосу співака, але й є важливим елементом духовного становлення молодої особистості. Використання композиторами та вокальними педагогами народної пісні у справі формування духовної особистості співака є помітним досягненням музично-педагогічної думки в Україні кінця XIX – початку XX ст.

Українські митці та вчені розглядають народну пісенність як основу культури всебічно розвиненої особистості, як конденсат духовної культури народу від найдавніших часів.

Народна пісня, як засіб естетичного виховання починаючи зі шкільного етапу широко репрезентується у спадщині видатних педагогів та діячів освіти.

Естетична проблематика В. Сухомлинського є своєрідним епіцентром ідей, навколо якого будується виховання особистості. Вбачаючи в народі "живе вічне джерело педагогічної мудрості" [8, с. 255] вчений використовував у педагогічному процесі народну пісню, яка "може розкрити красу душі народу. Мелодія і слова пісні – це могутня виховна сила, яка розкриває перед дитиною народні ідеали і сподівання.

На сучасному етапі естетичні якості української народної пісні відіграють значну роль у формуванні духовної особистості співака. Українська народна пісня є одним із витоків національної культури і має велике історичне й культурне значення. Вона втілює унікальні художні образи, поезію, візуальні образотворчість та музичну гармонію. Через виконання народних пісень співак отримує можливість відчувати й висловити глибокий емоційний стан, відпочити від повсякденних турбот та підняти свій настрій. Народна пісня переповнена почуттями, які вона передає через музичну мелодію та тексти. Вона допомагає співаку розширити свою емоційну сферу, розвиває творчість і взаєморозуміння з аудиторією. Крім того, українська народна пісня має також важливу соціокультурну функцію. Вона передає народну мудрість та цінності, спонукає до обережного ставлення до природи, рекомендує правила моралі й етики. Через виконання таких пісень співак вчиться цінувати традиції та виховується національна свідомість. "Світова вокальна практика рекомендує на початкових стадіях роботи над голосом, використовувати народні пісні та романси, які благодатно впливають на процес формування голосового апарату і є необхідною ланкою у подальшому переході до більш складних арій" [10, с. 5].

Таким чином, естетичні якості української народної пісні впливають на формування духовної особистості співака, розширюють його емоційну сферу, навчають цінувати національну спадщину та спонукають до взаєморозуміння з аудиторією. Саме в народній пісні знайшли своє відображення притаманний українцям спосіб життя, мислення, світобачення, естетичні уподобання, політичні прагнення й духовно-культурні орієнтири

Література:

1. Вагилевич І. *Бойки, русько-слов'янський люд у Галичині*. Жовтень. 1978. № 12.
2. Головацький Я. ЛНВ. Відділ рукописів. Фонд Я. Головацького. П.51. спр.745. арк. 1-2.
3. Грушевський М. С. *Історія української літератури* : В 6 т. 9 кн. Т.1 К.: Либідь, 1993. 392 с.

4. Драгоманов М. П. *Исторические песни малорусского народа с объяснениями Вл. Антоновича и М. Драгоманова*. Вибране. К.: Либідь, 1991. 220 с.
5. Кравченко А. *Пісня як біблія*. Харків : Фоліо, 2001. 224 с.
6. Некрасова О. *Українська народна пісня як джерело духовного розвитку особистості*. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. 254 с.
7. Лисенко М. *Молодоці*. Збірка танців та веснянок. Збірка народних пісень хоровому розкладі. К. : Муз. Україна, 1990. 143 с.
8. Сухомлинський В. *Серце віддаю дітям. Вибрані твори*. В 5-ти т., Т.3. К. : Рад. школа, 1977. с. 378.
9. Погребняк Ю. *Фольклор і народна пісня: історія та сучасність*. Київ : Видавництво "Смолоскип", 2005. 352 с.
10. Швидків Г. Р. *Українські народні пісні та романси в курсі постановки голосу*. Рівне : видавець Олег Зень, 2006. 130 с.

*Музика Леся Адамівна
(м. Івано-Франківськ, Україна)*

DOI: <https://doi.org/10.37835/AMS-2024-17-18-04-3.04>

УДК 378:373.091.12.011.3-051

Теоретико-методичні засади формування духовної культури майбутніх учителів музичного мистецтва

Проблемами формування духовної культури особистості переймається кожна цивілізована держава. Сьогодні, у складний період потрясінь, погіршення духовності суспільства, втрати моральних норм та цінностей, актуальність розгляду їх загострюється, особливо коли мова йде про виховання особистості. У першу чергу це стосується майбутніх педагогів, від духовності і професійної підготовки яких залежить майбутнє держави. Тому питання формування культури і духовної культури привертають до себе постійну увагу науковців, зокрема, психологічні аспекти духовності відображені у роботах І. Бега, В. Зінченка, В. Москальця; педагогічним проблемам духовної культури присвячені дослідження О. Барабаша, Т. Гнітецької, Н. Кічук, В. Лінчевської, Р. Хмельюк; дослідження В. Андрущенко, А. Бичко, О. Комаровської, Г. Падалки, О. Рудницької, розкривають вплив мистецтва на особливості формування особистості.

У наукових доробках поняття "культура" розуміється як "сукупність матеріальних та духовних цінностей" [5], спосіб діяльності [2], творчий вияв особистості [3] тощо. Неоднозначно представлена в буденній свідомості культура, по-перше, розуміється як